

MARKETING

ILMIY, AMALIY VA OMMABOP JURNAL

№10-SON

9710 xalqaro daraja

№240874

ISSN: 3060-4621

2025-YIL, OKTABR

OPEN ACCESS

JURNALNING MAQSADI

Tadbirkorlik-biznes faoliyatini tashkil etishning marketing asoslarini, yo'nalishlari, echimlari, vositalarini yaratish va rivojlantirish

ALOQA UCHUN MA'LUMOTLAR

TEL: (97) 783-84-64

VEB-SAYT

www.marketingjournal.uz

ELEKTRON POCHTA:

info@marketingjournal.uz

TELEGRAM BOT:

[@marketingjournalbot](https://t.me/tidiumarketingjournal)

TELEGRAM KANAL:

<https://t.me/tidiumarketingjournal>

MUASSIS

“Tadbirkor va ishbilarmon” MCHJ

JURNALNING ILMIYLIGI

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining **2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

INDEKSATSIYA

BOSH MUHARRIR

Xakimov Ziyodulla Axmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Yusupov Muxamadamin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor;

TAHRIR HAY'ATI:

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU, Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor;

Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna, i.f.d., prof., TDIU, “Marketing” kafedrasini mudiri;

Soliyev Axmadjon Soliyevich, i.f.d., NamDTU, “Marketing” kafedrasini professori;

Ikramov Murad Akramovich, i.f.d., TDIU “Marketing” kafedrasini professori;

Tursunov Boburjon Ortqimrayevich, i.f.d., prof., TDIU, Iqtisodiy xavfsizlik kafedrasini mudiri, Xalqaro statistika instituti kengashi doimiy a'zosi;

Zarova Elena Viktorovna, i.f.d., G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti professori, Xalqaro statistika instituti kengashi doimiy a'zosi

Akramov Tohir Abdirahmonovich, i.f.d., TDIU, “Marketing” kafedrasini professori;

Ostonaqulova Gulsaraxon Muhammadyoqub qizi, i.f.d., TDIU, “Marketing” kafedrasini professori;

Samadov Asqarjon Mishomovich, i.f.n., TDIU, “Marketing” kafedrasini professori;

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxo'ja qizi, i.f.n., dots., TDIU Kengash kotibi;

Sobirov Azizbek Avazbekovich, PhD., TDIU, “Marketing” kafedrasini dotsenti;

Sadikov Shoxrux Shuxratovich, PhD, dots., TIU, Departament boshlig'i;

Musheva Shoirazimovna, i.f.n., SamSI, “Marketing” kafedrasini professori;

Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li, PhD., TDIU, “Marketing” kafedrasini dotsenti;

Djurabayev Otabek Djurabayevich, i.f.d., TDIU, “Innovatsion menejment” kafedrasini dotsenti;

Karimova Shirin Zoxid qizi, PhD, TDIU, “Axborot texnologiyalari” kafedrasini katta o'qituvchisi;

Mullabayev Baxtiyarjon Bulturbaevich, DSc., NamDTU, “Menejment” kafedrasini mudiri, dotsent;

Fayzullayev Javlonbek Sultonovich, DSc., TDIU, “Yashil iqtisodiyot” kafedrasini dotsenti;

Aliyev Yashnarjon Egamberdiyevich, DSc., TDIU, “Iqtisodiy va moliyaviy xavfsizlik” kafedrasini professori;

Bobojonov Azizjon Babaxanovich, DSc, TDIU, “Raqamli iqtisodiyot” kafedrasini dotsenti

Allayarov Shamsiddin Amanullayevich, DSc, prof., TDIU, “Savdo ishi” kafedrasini mudiri

Jumaev Olimjon Sadulloevich, DSc, Raqobat siyosati va iste'molchilar huquqlari tadqiqotlari markazi direktori;

Maxamadjanov Akbar Maxamadaliyevich, PhD., TDIU, Raqamli iqtisodiyot va axborot texnologiyalari fakulteti dekan muovini

Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., Alfraganus universiteti O'quv ishlari bo'yicha prorektor;

Abduxayidov Abdumalik Maxkamovich, i.f.d., TDIU, “Turizm va servis” kafedrasini professori;

Kucharov Abrorjon Sobirjanovich, TDIU, “Biznes boshqaruvi va logistika” kafedrasini professori

Tuychiyev Alisher Jurayevich, Alfraganus University “Iqtisodiyot” fakulteti dekani, professor;

Nazarova Ra'no Rustamovna, TDIU, “Yashil” iqtisodiyot kafedrasini mudiri, Iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Usmonov Bunyod Aktam o'g'li, PhD, TDIU, Moliyaviy tahlil kafedrasini v.b.dotsenti;

Dehqonov Burxon Rustamovich, PhD., TDIU, Ilmiy tadqiqot faoliyatini tashkil etish bo'limi bosh mutaxassisi;

Turobova Hulkar Rustamovna, PhD., BuxDU, Yashil iqtisodiyot va agrobiznes kafedrasini dotsenti;

Boltaev Umidjon Talant o'g'li, i.f.f.d., PhD., Toshkent arxitektura qurilish instituti “Iqtisodiyot va ko'chmas mulkni boshqarish” kafedrasini dotsenti;

Bayxonov Bahodirjon Tursunbayevich, i.f.n., DSc, NamDTU, “Menejment” kafedrasini dotsenti;

Pardayev Sherzod Xolmurodovich, i.f.f.d., PhD., TDIU, “Yashil iqtisodiyot va barqaror biznes” kafedrasini dotsenti;

Beknazarov Behzod Baxtiyor o'g'li, PhD., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Samarqand filiali “Yashil iqtisodiyot va barqaror biznes” kafedrasini dotsent v.b.

Elektron nashr 661 sahifa. E'lon qilishga 2025-yil 31-oktabrda ruxsat etildi

MUNDARIJA

MINTAQALAR RIVOJLANISHINING IMIJ YARATISHGA ASOSLAGAN NAZARIYALARI.....	7
Duschanov Alisher Sherzod o‘g‘li	
ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА В УСЛОВИЯХ ИЗМЕНЕНИЯ КЛИМАТА: СЕЗОННОСТЬ И МИНИМИЗАЦИЯ ЕГО НЕГАТИВНОГО ВЛИЯНИЯ	14
Муминов Нозим Гаффарович, Қодирзода Фазлиддин Садриддин, Гусейнов Хафиз Фехруз Оғлу, Хубони Сорбон	
О‘ЗBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA INVESTITSION PORTFELNI BOSHQARISHNING SAMARALI TIZIMINI JORIY ETISH.....	21
Madrimov Shuhrat Bahodir o‘g‘li	
О‘ZBEKISTONDA TERICHILIK SANOATINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	28
Kadirova Maraljan Matyakubovna	
TIKUV-TRIKOTAJ KORXONALARIDA MARKETING FAOLIYATI NATIJADORLIGI VA UNI SAMARALI BOSHQARISH.....	38
Muminov Dilmurod To‘xtasinovich	
О‘ZBEKISTONDA ALKOGOL VA TAMAKI MAHSULOTLARI UCHUN AKSIZ SOLIG‘I BIRXILLASHTIRILGAN STAVKALARINING SANOAT KO‘RSATKICHLARIGA TA’SIRI	45
Pulatov Dilshod Xaqberdiyevich, Mamatkulov Salimjon Raxmonkulovich, Xujamuradov Abrorbek Ro‘zumurat o‘g‘li, Otabekov Otajon G‘ayrat o‘g‘li, Abdiyev Mansur Musurmonovich	
SANOAT INFRATUZILMASINING ASOSIY KOMPONENTLARI VA ULARNI BOSHQARISH HAMDA OPTIMALLASHTIRISH MEKANIZMLARI.....	51
Rasulov Jamshid Karimovich	
О‘ZBEKISTONDA BIG DATA VA SUN‘IY INTELLEKT (AI) YORDAMIDA TO‘QIMACHILIK KORXONALARINI BARQAROR RIVOJLANTIRISH	59
Rustambekov Djasur Askarovich	
THE ROLE OF AGRICULTURE IN THE ECONOMY OF OUR COUNTRY	66
Saurova Inobat Ikramovna, Kadirbergenova Shaydo Umirbekovna	
О‘ZBEKISTON QATTIQ CHIQINDILARNI QAYTA ISHLASH KORXONALARIDA INNOVATSION MENEJMENT STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	73
Temirov Azizbek Voit o‘g‘li	
UZUMCHILIK SOHASIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI SHAKLLANTIRUVCHI OMILLAR VA ULARNING TAHLILI	87
Tursunov To‘lqin Jo‘raqulovich	
TADBIRKORLIK FAOLIYATIDA INNOVATSION BOSHQARUV USULLARIDAN FOYDALANISH	98
Ubaydullayev Lutfulla Xabibullayevich	
KREATIV IQTISODIYOTNI VUJUDGA KELISHI VA RIVOJLANISHINING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	104
Ismailov Azizbek Ruzimaxmatovich	
О‘ZBEKISTON HUDUDLARINING IJTIMOIIY-IQTISODIY TABAQALANISH DARAJASI TAHLIL QILISHNING USLUBIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH	111
Ibragimov Bahrom Bahodirovich	
IPAKCHILIK KORXONALARDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH JARAYONINI RIVOJLANTIRISH MODELLARINI ISHLAB CHIQISH.....	117
Aliyeva Nodiraxon Abdumalikovna	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATIDA IQTISODIY RESURLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	124
Alimov Muhammadbobur Ibragimjonovich	
ВНЕДРЕНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ «УМНОГО ГОРОДА» В УПРАВЛЕНИЕ ЖИЛИЩНО-КОММУНАЛЬНЫМ ХОЗЯЙСТВОМ	131
Кахрамонов Хуршиджон Шухрат угли	

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫМ РАЗВИТИЕМ СТРОИТЕЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	141
Ортикхужаева Юлдуз Азатовна	
OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLAR BOZORINI RIVOJLANTIRISH USTUVOR MASALALARI.....	151
Aliev Yashnarjon Egamberdievich	
RESURS TEJAMKOR QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQRISHNING IQTISODIY ASOSLARI VA TARMOQ SAMARADORLIGI.....	157
Allasugirov Nurmuxammed Baxtiyarovich	
TO'QIMACHILIK KORXONALARINING ASSORTIMENT SIYOSATI VA UNI BOSHQARISHGA ILMIY YONDASHUVLAR.....	163
Boboxo'jayev Baxtiyor Nazirxo'jayevich	
QURILISH SANOATI INVESTITSION JOZIBADORLIGINI SHAKLLANTIRISHNING MOHIYATI VA SHART-SHAROITIARI.....	170
Boltayev Umidjon Talant o'g'li	
UMUMIY OVQATLANISH KORXONALARIDA MASHINAVIY O'RGANISH USULLARI ORQALI TALABNI TAHLIL QILISHGA USLUBIY YONDASHULAR.....	182
Sharibaev Rasuljon Nosir o'g'li, Muxitdinov Shuhrat Ziyavitdinovich, Ibragimov Isroil Usmanovich	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ МАКРОЭКОНОМИЧЕСКОЙ МОДЕЛИ СТРАТЕГИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНА.....	189
Ахмедов Камолхон, Исраилов Рустамбек Ибрагимович	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA INVESTITSİYALARDAN UNUMLI FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	198
Isakov Axmadali Esanbaevich	
KORXONALAR EKSPORT SALOHİYATINI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH YO'NALISHLARI.....	207
Karrieva Yakutjan Karimovna	
СРАВНИТЕЛЬНАЯ ОЦЕНКА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТИ ЭКОНОМИЧЕСКИХ СИСТЕМ ПО ПОКАЗАТЕЛЯМ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ.....	214
Ахмедов Камолхон, Исраилов Рустамбек Ибрагимович	
FRANCHAYZING VA KLASSTER YONDASHUVI SHAROITIDA UMUMIY OVQATLANISH KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMI.....	225
Sharibaev Rasuljon Nosir o'g'li, Muxitdinov Shuhrat Ziyavitdinovich, Ibragimov Isroil Usmanovich	
ELEKTRON TIJORATDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI.....	231
Shaislamova Muazzamxon Raximxodjaevna	
PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARINI HUDUDIY RIVOJLANTIRISH MODELLARI VA MEZONLARI.....	238
Sharipov Rasulbek Siddiqovich	
PARKENT TUMANIDA OLTIN BEL TOG' KURORTINI RIVOJLANTIRISHNING MARKETING STRATEGIYALARI.....	246
Ashurov Abdulaziz Rustamovich, Ishmuratov Baxodir Xusanovich, Mahmudov Ziyoviddin Shamsiddinovich, Fatema Nabizada Javid	
MINTAQADA KLASSTERLARNI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY MODELLARNI QO'LLASH MASALALARI.....	260
Kadirov San'at Yuldashevich	
AGROKLASSTERLARNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH KO'RSATKICHLARINI BAHOLASH.....	266
O'rinboyev Ulug'bek Otabekovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BIZNES MODELLARINING RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	273
Saatova Lolakhon Ergashevna	
HUDUDLARNI IJTIMOIY-IQTISODIY RIVOJLANISHIGA OMILLAR TA'SIRINI BAHOLASH.....	281
Salayeva Lobar Ulug'bek qizi	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SANOAT KORXONALARINING BARQARORLIGINI TA'MINLASH OMILLARI.....	290
To'rayev Sardorbek To'rayevich	
MINTAQQA IQTISODIY SALOHİYATINI OSHIRISHNING ILMIY-NAZARIY JIHATLARI.....	297
Turayev Og'abek Kaxramonovich	

TRANSFORMATSION IQTISODIY RIVOJLANISHDA SHAHAR BOSHQARUVINING YANGI MODELI SIFATIDA URGANCH TAJRIBASI	305
Radjabov Bunyod Madirimovich	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING MOLIVAVIY PUL OQIMLARI VA STRATEGIK MARKETING INTEGRATSIYASI.....	312
Masharipova Shahlo Adambaevna	
EKSPORT FAOLIYATINI DIVERSIFIKATSIYA QILISH JARAYONIDA MOLIVAVIY MEXANIZMLARNI OPTIMALLASHTIRISH YO'NALISHLARI	320
To'rayeva Yulduz Shamsiddin qizi	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA RAQAMLI MARKETING TEXNOLOGIYALARINI JORIY ETISH JARAYONIDA INNOVATSION YONDASHUVLARNI TAKOMILLASHTIRISHNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI	328
Tursunxo'jayeva Gulnoza Jamoliddin qizi	
OLIY TA'LIM VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI ASOSIDA YUQORI MALAKALI KADRLAR BILAN TA'MINLASHNING ASOSIY YO'NALISHLARI	336
Haqqulov Fazliddin Faxriddinovich	
SUN'IY INTELLEKT VA ANALITIK PLATFORMALAR YORDAMIDA RAQAMLI MARKETING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	345
Amonov Mirzohid Tuymuratovich	
BARQAROR MAHALLANI REJALASHTIRISHDA AQLLI MAHALLA TIZIMI IMKONIYATLARI.....	356
Qulmatova Sayyora Safarovna	
OLIY TALIMGA TALABALARNI JALB ETISHNING RAQAMLI MARKETING VOSITALARI	362
Isamuxametov Shukurullo Asatullayevich	
BANK MENEJMENTIDA MIJOZLAR BILAN MUNOSABATLARNI BOSHQARISH (CRM) TIZIMINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI	369
Kuliev Naim Xalimovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA OLIY TA'LIM TASHKIOTLARINING IJTIMOY TARMOQLARDAGI REYTINGINI BAHOLASHGA YONDASHUVLAR	382
Maxmudov Faxriddin Umarovich	
MINTAQAVIY XIZMATLAR SOHASIDA INSON KAPITALINI RIVOJLANTIRISH VA MENEJMENT SIFATINING O'ZARO BOG'LIQLIGI	388
Maxmudova Nozimaxon Baxriddinxonovna	
FRANCHAYZING BRENDLARI UCHUN "BRENDLUK" KONSEPSIYASINING ILMIY ASOSLARI VA AMALIY NATIJALARI.....	399
Xodjayev Anvar Rasulovich	
MINTAQQA IQTISODIY SALOHİYATINI OSHIRISHNING ILMIY-NAZARIY JIHATLARI	410
Turayev Og'abek	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI BOZORIDA DIVERSIFIKATSIYA STRATEGIYASINING RAQOBATBARDOSHLIKKA TA'SIRI	418
Xudayberganov Jasur Baxodirovich	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARNING TASHQI SAVDO FAOLIYATIGA BANKLAR TOMONIDAN HISOB-KITOB XIZMATI KO'RSATISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	427
Ibodullayeva Ma'rifat To'liqin qizi	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA MEXNAT RESURSLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI.....	436
Yusupova Dildora Turadjanovna, Musayev Shavkatjon Kayumjonovich	
O'ZBEKISTONDA IQTISODIY ISLOHOTLAR SHAROITIDA SOLIQ SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH	441
Jumayev Shuxrat	
IMPROVING CONSUMER RIGHTS PROTECTION MECHANISMS IN UZBEKISTAN'S AUTOMOBILE DELIVERY SYSTEM: LEGAL FRAMEWORKS AND DIGITAL TRANSFORMATION DIRECTIONS	450
Raupov Abdurahmon Ilhomovich	
АНАЛИЗ ВЛИЯНИЯ КРЕАТИВНОЙ ИНДУСТРИИ НА ТУРИСТИЧЕСКИЙ РЫНОК КАРАКАЛПАКСТАНА	457
Хошимова Камилла Навфал кизи	
ISHLAB CHIQARISH JARAYONLARINI OPTIMALLASHTIRISHDA LEAN MENEJMENT TAMOIYILLARI.....	473
Bakayeva Mohira Axrorovna	

TURIZMDA RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARINING AMALIY SAMARADORLIGINI TAHLIL QILISH.....	484
Zufarov Akmal Gulamiddinovich	
MAHSULOT TANNARXIGA KIRITILADIGAN XARAJATLARI VA ULARNI OPTIMALLASHTIRISH..	498
Djumanov Sayitmurod Alimbekovich	
DIGITAL TRANSFORMATION OF BANK ASSET MANAGEMENT: LESSONS FROM THE EU DIGITAL FINANCE STRATEGY FOR UZBEKISTAN (JEAN MONNET MODULE)	505
Shirnova Shokhsanam	
ЗЕЛЕНОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ В ЗЕЛЕНОЙ ЭКОНОМИКЕ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА	511
С. Х. Халиков	
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ТРАНСПОРТНЫХ УСЛУГ: ТЕНДЕНЦИИ, СТРУКТУРА И ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ (ОПЫТ УЗБЕКИСТАНА)	518
Кайыбеков Парухат Коньсбаевич	
BANK SOHASIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA: FINTECH YECHIMLARI VA MIJOZLARGA XIZMAT KO'RSATISH INNOVATSIYALARI.....	525
Rasulov Nuriddin Abdullayevich, Axmedova Nodira Abdurashid qizi	
UZUM YETISHTIRUVCHI KICHIK VA O'RTA KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI VA INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH UCHUN INNOVATSION RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARI.....	530
Usmonova Diyora Mahmud qizi	
IQTISODIYOTGA TO'G'RIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSIYALARNI JALB QILISH MEKANIZMIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	541
Mamatkulova Nadira Makkamovna	
YASHIL IQTISODIYOTDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR (FINTECH) ORQALI MOLIYALASHTIRISH IMKONIYATLARI.....	555
Allayarov Suxrob Rustamovich	
O'ZBEKISTONDA 2026-YILGA SOLIQ MA'MURCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISH YUZASIDAN ISHLAB CHIQLIGAN TAKLIFLAR.....	564
Normurzayev Umid Xolmurzayevich	
SAVDO-MAMLAKAT IQTISODIYOTI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRUVCHI MUHIM OMIL	575
Soliyev Axmadjon	
TASHABBUSLI BYUDJET LOYIHASNINING MOLIYALASHTIRISH MANBALARI TAHLILI	583
Xamidov Xabibullo Xikmatulla o'g'li	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINING INNOVATSION FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISH	591
Daniyarov Kuatbay Dauirxanovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI HUDUDLARIDA TURAR-JOY KO'CHMAS MULK BOZORINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	601
Bayxonov Baxodirjon Tursunbayevich	
XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA KONSOLIDATSIYALASHGAN MOLIYAVIY HISOBOT TUZISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	610
Avazov Ixom Ravshanovich	
ЗЕЛЕНОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ В ЗЕЛЕНОЙ ЭКОНОМИКЕ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА	618
С.Х. Халиков	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLARGA MOLIYAVIY YORDAM KO'PAYTIRISH	625
Ortiqov Ulug'bek Akrombek o'g'li	
TURIZM XIZMATLARINI TASHKIL ETISHDA TRANSFORMATSIYALASH JARAYONLARIDAN FOYDALANISH YO'LLARI.....	631
Tajieva Shaxnoza Mamarejabovna	
TIJORAT BANKLARIDA DEPOZIT OPERATSIYALARNI RIVOJLANTIRISHNING AQSH TAJRIBASI	642
Rahimov Akmal Matyaqubovich	
INSON KAPITALINI SAMARALI BOSHQARISH ORQALI KORXONA RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	653
Ochilov Akram Odilovich, Xasanova Aziza Ikromovna	

OLIIY TA'LIM VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI ASOSIDA YUQORI MALAKALI KADRLAR BILAN TA'MINLASHNING ASOSIY YO'NALISHLARI

Haqqulov Fazliddin Faxriddinovich

Qarshi xalqaro universiteti

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i

ORCID: 0009-0004-2519-219X

E-mail: haqqulovf1990@gmail.com

Annotatsiya

Ushbu maqolada O'zbekiston oliy ta'lim tizimi va mehnat bozori o'rtasidagi integratsiya jarayoni chuqur tahlil qilinadi hamda Qashqadaryo viloyati misolida hududiy farqlar o'rganilgan. Tadqiqotda kadrlar tayyorlash tizimining real sektorga mosligi, amaliy ta'lim ulushi, bandlik natijalari va kompetensiya nomutanosibligi kabi omillar statistik ko'rsatkichlar asosida baholangan. Xalqaro tajribalar, xususan Germaniya, Koreya va AQSH modellariga tayangan holda O'zbekiston uchun integratsiyani kuchaytirishning samarali yo'nalishlari taklif etilgan. Natijalar kasbiy amaliyot, raqamli ko'nikmalar va dual ta'lim modellarini kengaytirish zarurligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: oliy ta'lim, mehnat bozori, integratsiya, kompetensiya, dual ta'lim, bandlik, Qashqadaryo

Аннотация

В статье проводится глубокий анализ интеграции системы высшего образования и рынка труда Узбекистана с учетом территориальных особенностей Кашкадарьинской области. На основе статистических показателей изучаются результаты трудоустройства выпускников, уровень практикоориентированного обучения и разрыв компетенций. Опираясь на зарубежный опыт Германии, Южной Кореи и США, предложены направления повышения эффективности подготовки кадров. Полученные результаты подтверждают необходимость расширения дуального обучения и развития цифровых навыков.

Ключевые слова: высшее образование, рынок труда, интеграция, дуальное обучение, компетенции, занятость, Кашкадарья

Abstract

This article provides an in-depth analysis of the integration between higher education and the labor market in Uzbekistan, with a focus on regional characteristics of the Kashkadarya region. Using statistical indicators, the study examines graduate employability, the level of practical training, and skill mismatches. Drawing on international best practices from Germany, South Korea, and the United States, the paper proposes strategic directions for improving labor market responsiveness of higher education in Uzbekistan. The findings reveal the necessity to expand dual education models and enhance digital and practical skills.

Keywords: higher education, labor market, integration, dual education, skill mismatch, employability, Kashkadarya

KIRISH

XXI asrda iqtisodiy taraqqiyotning asosiy omili sifatida inson kapitali yetakchi o‘ringa chiqmoqda. Raqamli transformatsiya, avtomatlashtirish va yangi texnologiyalar mehnat bozoridagi talablarni tubdan o‘zgartirmoqda. World Economic Forum (2023) prognoziga ko‘ra, yaqin besh yil ichida mavjud kasblarning 44 foizi qayta shakllantiriladi, bu esa oliy ta‘lim tizimidan yuqori moslashuvchanlikni talab qiladi.

O‘zbekistonda ham bu jarayonlar jadallashgan:

Oliy ta‘lim qamrovi 9% → 44.7% (2016–2025), OTMlar soni 70% dan ortiqqa ko‘paygan, kredit-modul tizimi joriy etilgan, dual ta‘lim shakllari kengaymoqda. Biroq sifat masalasida muammolar mavjud. Jumladan, bitiruvchilar kompetensiyasi bozor talabidan 25–40 p.p. past, karyera xizmatlari samaradorligi yetarli emas, hududlar bo‘yicha keskin tafovutlar mavjud.

Qashqadaryo viloyati iqtisodiyotida gaz-kimyo sanoati, qurilish industriyasi, transport va energetika, xizmatlar sektori kuchli o‘rin tutadi.

Talab yuqori bo‘lgan sohalar muhandislik va IT, texnologik yo‘nalishlar, iqtisod va boshqaruv bo‘lib qolmoqda.

Lekin mavjud ta‘lim resurslari hamma talablarga javob bermaydi.

Tadqiqotimiz jarayonida ko‘ringan asosiy muammo sifatida OTMlar bitiruvchilarining raqobatbardoshlik darajasi mehnat bozori talabidan past ekanligini qayd qilishimiz mumkin.

Tadqiqot maqsadi: Integratsiya jarayonining milliy va hududiy darajada hozirgi holatini baholash hamda takomillashtirish bo‘yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqish. Tadqiqotimizning vazifalari bandlik ko‘rsatkichlarini tahlil qilish, kompetensiya bo‘shliqlarini aniqlash, OTM–ish beruvchi hamkorlik modeli samaradorligini baholash, xorijiy modellar bilan solishtirib, moslashtirilgan yechim taklif qilishdan iboratdir.

ADABIYOTLAR SHARHI

Oliy ta‘lim va mehnat bozori integratsiyasi bo‘yicha xalqaro ilmiy qarashlar inson kapitali nazariyasiga asoslanadi (Becker, 1993). Sifatli ta‘lim va malakali kadrlar — iqtisodiy o‘rinishning asosiy drayveri ekanligi tasdiqlangan.

OECD (2023) tadqiqotlariga ko‘ra, ta‘lim tizimi mehnat bozoriga qanchalik bog‘langan bo‘lsa, iqtisodiy samaradorlik shunchalik yuqori bo‘ladi. ILO (2023) esa XXI asr kadrlarida quyidagi ko‘nikmalar muhimligini ajratadi:

- Raqamli savodxonlik
- Tanqidiy fikrlash
- Moslashuvchanlik va innovatsion fikrlash
- Jamoada ishlash

O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasida integratsiyani milliy ustuvor yo‘nalish sifatida belgilab berildi, jumladan: dual ta‘limni kengaytirish, innovatsion korxonalar bilan hamkorlik, raqamli ta‘lim infratuzilmalarini joriy etish va boshqalar.

METODOLOGIYA

Ushbu tadqiqot O'zbekiston oliy ta'lim tizimi va mehnat bozori o'rtasidagi integratsiya darajasini baholash hamda Qashqadaryo viloyati misolida hududiy xususiyatlarni aniqlashga qaratilgan bo'lib, miqdoriy va sifat metodlar sintezida olib borildi. Tadqiqot yondashuvi uch bosqichdan iborat: (i) ma'lumotlar to'plash va verifikatsiya; (ii) indikatorlar tizimini shakllantirish hamda normalizatsiya; (iii) tahlil, indekslash va interpretatsiya.

Tadqiqot obyekti — oliy ta'lim muassasalari (OTM) va mehnat bozori o'rtasidagi hamkorlik tizimi. Predmet — bitiruvchilarning bandlik natijalari, amaliy ko'nikmalar darajasi, dual ta'limdagi ishtirok, ish beruvchilar bilan hamkorlik ko'lamini va kompetensiya mosligi.

Ma'lumotlar bazasi va verifikatsiya. Birlamchi va ikkilamchi manbalar uyg'un ishlatildi. Birlamchi manbalar — OTM va ish beruvchilar bilan o'tkazilgan ekspert suhbatlari, kichik formatli so'rovnoma (kompetensiya talablari, amaliyot samaradorligi). Ikkilamchi manbalar — rasmiy statistika (bandlik, ishsizlik, ta'lim qamrovi), vazirlik va agentlik hisobotlari, xalqaro tashkilotlar (OECD, ILO, Jahon banki va b.) ochiq ma'lumotlari. Ma'lumotlar ikki bosqichda tekshirildi: (a) manbaviy moslik — sana, ta'rif va o'lchov birliklari bo'yicha; (b) mantiqiy moslik — vaqt bo'yicha trendlar va hududlar kesimida o'ta og'ishlarni aniqlash.

Indikatorlar tizimi. Integratsiya darajasini baholash uchun yetti asosiy ko'rsatkich tanlandi: (1) bitiruvchilar bandligi (B); (2) dual ta'lim ulushi (D); (3) amaliy ta'lim ulushi — o'quv rejadagi amaliyot va loyiha ishlarining foizi (A); (4) kompetensiya mosligi — ish beruvchi talabi va bitiruvchi ko'nikmasi farqining kamayishi (K); (5) karyera xizmatlari samaradorligi — ishga joylashishda markazlar ko'magining ulushi (S); (6) raqamli ko'nikmalar darajasi (R); (7) OTM–ish beruvchi hamkorlik loyihalari soni va hajmi (H). Indikatorlar tanlashda uch mezon qo'llandi: dolzarblik (mehnat bozoriga bevosita ta'sir), o'lchanish imkoniyati (ochiq yoki tekshiriladigan ma'lumot), vaqt bo'yicha taqqoslanuvchanlik (2020–2024). Zarur hollarda yordamchi ko'rsatkichlar (yoshlar ishsizligi, bo'sh ish o'rinlari tuzilmasi, ta'lim qamrovi) izohiy tahlil uchun ishlatildi.

Normalizatsiya va og'irliklar. Turli birlikdagi indikatorlarni solishtirish uchun min–max normalizatsiya qo'llandi: har bir indikator 0–1 oralig'iga keltirildi (eng past — 0, eng yuqori — 1). Yo'nalishlar bo'yicha ijobiy/negativ yo'naltirish inobatga olindi (masalan, kompetensiya “bo'shlig'i” kamayishi ijobiy natija hisoblanadi va mos ravishda teskari ko'rsatkichga aylantirildi). Og'irliklar ekspert baholash va mantiqiy muhimlikka tayangan holda belgilandi: $B=0,25$; $D=0,20$; $A=0,20$; $K=0,15$; $S=0,10$; $R=0,10$. Hamkorlik ko'rsatkichi (H) sifat tahlilga ko'proq xizmat qilgani uchun indeksning izohiy komponentida alohida ko'rsatildi; zarurat bo'lsa H indikatorini S yoki A tarkibiy qismi sifatida qo'shib hisoblash mumkin.

Integratsiya indeksi (II). Yakuniy kompleks baholash quyidagicha hisoblandi:

$$II = 0,25 \cdot B + 0,20 \cdot D + 0,20 \cdot A + 0,15 \cdot K + 0,10 \cdot S + 0,10 \cdot R.$$

Bu formulada B, D, A, K, S, R — 0–1 oraliqʻidagi normalizatsiyalangan qiymatlar. Indeks 0 ga yaqin boʻlsa integratsiya zaif, 1 ga yaqin boʻlsa kuchli darajada deb talqin qilinadi. Indeks koʻrsatkichlari yillar kesimida va milliy–hududiy darajada taqqoslandi; natija sifatida Qashqadaryoning milliy oʻrtachadan ogʻishi foizlarda koʻrsatildi.

Tahlil metodlari. Vaqt qatorlari asosida trend tahlili mehnat bozori koʻrsatkichlarining (yoshlar ishsizligi, bandlik ulushi) yoʻnalishini ochib berdi; GAP tahlil ish beruvchi talabi va bitiruvchi koʻnikmalari oʻrtasidagi farqlarni (foiz punktlarida) aniqladi. Benchmarking orqali Germaniya (dual taʼlim), Janubiy Koreya (innovatsion hamkorlik), AQSH (karyera xizmatlari) modellaridan moslashtiriladigan elementlar belgilandi. SWOT tahlil Oʻzbekiston va Qashqadaryoning kuchli/zaif jihatlari, imkoniyat va xatarlarini tizimlashtirdi. Korrelyatsion kuzatuv (indikativ darajada) kompetensiya koʻrsatkichlari bilan bandlik natijalari orasidagi bogʻliqlikni baholashda qoʻllandi; deterministik sabab-natija emas, balki yoʻnalish va intensivlikni koʻrsatuvchi dalillar sifatida talqin qilindi.

Namuna va sifat nazorati. Ekspert baholash uchun tanlovli (purposive) yondashuv qoʻllanib, yirik ish beruvchilar, sektor vakillari va OTM karyera markazlari xodimlari suhbatga jalb etildi. Savolnomalar qisqa, indikatorga yoʻnaltirilgan boʻlib, natijalar ekstremal qiymatlar aniqlansa, takroriy tekshiruv bilan tozalandi (outlier check). Ikkilamchi maʼlumotlarda mos kelmaydigan nuqtalar aniqlansa, birlamchi manbaga qayta murojaat qilindi yoki koʻrsatkich izohiy tavsifga koʻchirildi.

Maʼlumot yetishmovchiligi va xatoliklarni boshqarish. Ayrim yillarda yoki hududiy kesimlarda maʼlumot yoʻqligi kuzatilganda (i) mantiqiy interpolatsiya yoki (ii) oʻsha indikatorni indeks hisobidan chiqarib, qolgan indikatorlar qayta masshtablendi (ogʻirliklar nisbati saqlangan holda). Bu yondashuv indeksning barqarorligini taʼminlaydi va notoʻliq maʼlumot tufayli umumiy xulosa buzilishini minimallashtiradi.

Talqin va validatsiya. Integratsiya indeksi yillik dinamikada ham, hududiy taqqoslashda ham tekshirildi; sezgirlik tahlili (weight-sensitivity) ogʻirliklar biroz oʻzgartirilganda indeks darajalari keskin siljimasligini koʻrsatdi. Natijalar adabiyotlar sharhidan kelib chiqqan kutilmalar (dual taʼlim, amaliy koʻnikmalar, karyera xizmatlari) bilan mos ravishda talqin qilindi va siyosiy-amaliy takliflar bilan yakunlandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Biz tomonimizdan taklif etilgan mamlakat va mintaqalar boʻyicha tarmoq va sohalarga oliy taʼlim va mehnat bozori integratsiyasini taʼminlash mexanizmi oliy taʼlimga xorijiy universitet va institutlar tajribasini jalb qilish, taʼlim olayotgan talaba yoshlar uchun kompleks chora-tadbirlarni shakllantirish, ilmiy-tadqiqot institutlari va ishlab chiqarish korxonalarining oʻzaro hamkorligini mustahkamlash imkoniyatini yaratishga turtki boʻladi, degan fikrdamiz. Iqtisodiyot tarmoqlarida oliy taʼlim va mehnat bozori integratsiyasini taʼminlash mexanizmidan kelib chiqib, quyidagi amaliy takliflarni ishlab chiqdik:

Birinchidan, oliy ta'lim va mehnat bozori integratsiyasi tizimi oliy ta'lim, fan va ishlab chiqarish integratsiyasini ta'minlashning asosiy dastagi hisoblanadi.

Ikkinchidan, iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida innovatsion loyihalarni ishlab chiqish va amalga oshirishda grantlar, subsidiyalar va investitsiyalardan foydalanib, moliyaviy yordam ko'rsatish vositalarini qo'shimcha harakatga keltiradi.

Uchinchidan, oliy ta'lim va mehnat bozori integratsiyasining tashkiliy-iqtisodiy mexanizmining takomillashuviga imkon beradi.

Bizningcha, oliy ta'lim va mehnat bozori integratsiyasining muhim yo'nalishi sohada davlat-xususiy sherikligini rivojlantirishni qo'llab-quvvatlash lozim. Keng ma'noda ushbu sheriklikni davlat va xususiy sektorning manfaatlarini muvofiqlashtirishning va o'zaro bog'liq holda harakat qilishini ta'minlashning huquqiy mexanizmi sifatida talqin qilish mumkin¹. Davlat organlarini hamda biznes o'rtasidagi o'zaro hamkorlik o'rnatish ijtimoiy taraqqiyot nuqtayi nazaridan muhim bo'lgan vazifalarni bajarishda ularning imkoniyatlarini birlashtirishning samarali vositalaridan biri hisoblanadi.

Bizningcha, xorijda ancha ilgari boshlangan va amaliyotda o'zining yaxshi natijalarini bergan oliy ta'lim va mehnat bozori integratsiyasi asosida yuqori malakali kadrlarni tayyorlashdagi davlat-xususiy sherikligining ilg'or tajribasidan biz ham unumli foydalanishimiz, oliy ta'lim va mehnat bozori integratsiyasi asosida yuqori malakali kadrlarni tayyorlashning muhim omiliga aylantirishda xususiy sektorning ishtirokini faollashtirish imkoniyatlaridan, mamlakatimizning boy salohiyatidan unumli foydalanmog'imiz kerak.

davlat sherigi va xususiy sherikning muayyan muddatga yuridik jihatdan rasmiylashtirilgan, davlat-xususiy sheriklik loyihasini amalga oshirish uchun o'z resurslarini birlashtirishiga asoslangan hamkorligi;

Oliy ta'lim va mehnat bozori integratsiyasi asosida yuqori malakali kadrlarni tayyorlash sohada davlat-xususiy sherikligini rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. Mamlakatimizda davlat-xususiy sherikligining huquqiy asoslari O'zbekiston Respublikasi Qonunchilik palatasi tomonidan 2019-yil 26-aprelda qabul qilingan «Davlat-xususiy sheriklik to'g'risida»²gi Qonunga muvofiq yaratildi. Ushbu qonunga ko'ra, davlat-xususiy sheriklik – davlat sherigi va xususiy sherikning muayyan muddatga yuridik jihatdan rasmiylashtirilgan, davlat-xususiy sheriklik loyihasini amalga oshirish uchun o'z resurslarini birlashtirishiga asoslangan hamkorligi hisoblanadi³. Hozirgi bosqichda oliy ta'lim va mehnat bozori integratsiyasi asosida yuqori malakali kadrlarni tayyorlash sohada davlat-xususiy sherikligini rivojlantirish

¹ Davlat-xususiy sheriklik. // <https://zamin.uz>; O'zbekistonda davlat-xususiy sherikchilik mexanizmini joriy etishning jahon tajribasi. // <https://biznes-deily.uz>; Государственно-частное партнерство и инвестиционная деятельность. // <https://sibac-info/conf>; ; Сущность и исторической генезис государственно-частного партнерства в сфере туризма. // <https://yandex.ru>.

² O'zbekiston Respublikasining 2019 yil 10-may O'RQ-537-son. "Davlat-xususiy sheriklik to'g'risida"gi Qonuni. <https://lex.uz/ru/docs/-4329270>

³ O'zbekiston Respublikasining 2019 yil 10-may O'RQ-537-son. "Davlat-xususiy sheriklik to'g'risida"gi Qonuni. <https://lex.uz/ru/docs/-4329270> .

The diagram illustrates the mechanism of the higher secondary education and labor market integration system in the Republic of Uzbekistan, based on the integration of higher secondary education and science, technology, and innovation. It is structured into several horizontal layers connected by arrows indicating the flow of the process.

Top Layer: Objective
 Oliy ta'lim va mehnat bozori integratsiyasini rivojlantirish

Second Layer: Key Tasks (Asosiy vazifalari)
 Oliy ta'lim va mehnat bozori integratsiyasining asosiy vazifalari

Third Layer: Key Goals (Asosiy maqsadi)
 Oliy ta'lim va mehnat bozori integratsiyasining asosiy maqsadi

Fourth Layer: Implementation Mechanism
 Oliy ta'lim va mehnat bozori integratsiyasida yuqori malakali kadrlar tayyorlash jarayoniga buyurtmalarni faol jalb etish

Fifth Layer: Specific Tasks
 Ma'naviy-ma'rifiy va tarbiyaviy ishlar ta'sirchanligini oshirish
 OTMlarda ilmiy-tadqiqot ishlari natijadorligini oshirishga yoshlarni jalb etish, ilm-fanning innovatsion infratuzilmasini shakllantirish
 Ta'lim jarayoniga raqamli texnologiyalarning zamonaviy usullarini joriy qilish
 Oliy ta'lim qamrovini kengaytirish asosida mehnat bozoriga yuqori malakali kadrlar tayyorlash

Sixth Layer: Supporting Institutions
 Bilim va malakalarni baholash agentligi
 Oliy attestatsiya komissiyasi
 Ta'lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi
 Qamrag' allikni qisqartirish va bandlik vazirligi
 Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi

Bottom Layer: Overall Mechanism
 Oliy ta'lim va mehnat bozori integratsiyasi asosida yuqori malakali kadrlarni tayyorlash tizimi – oliy ta'lim, fan va ishlab chiqarish integratsiyasini ta'minlash mexanizmi

Right Side: Summary
 Oliy ta'lim va mehnat bozori integratsiyasining asosiy yo'nalishlari

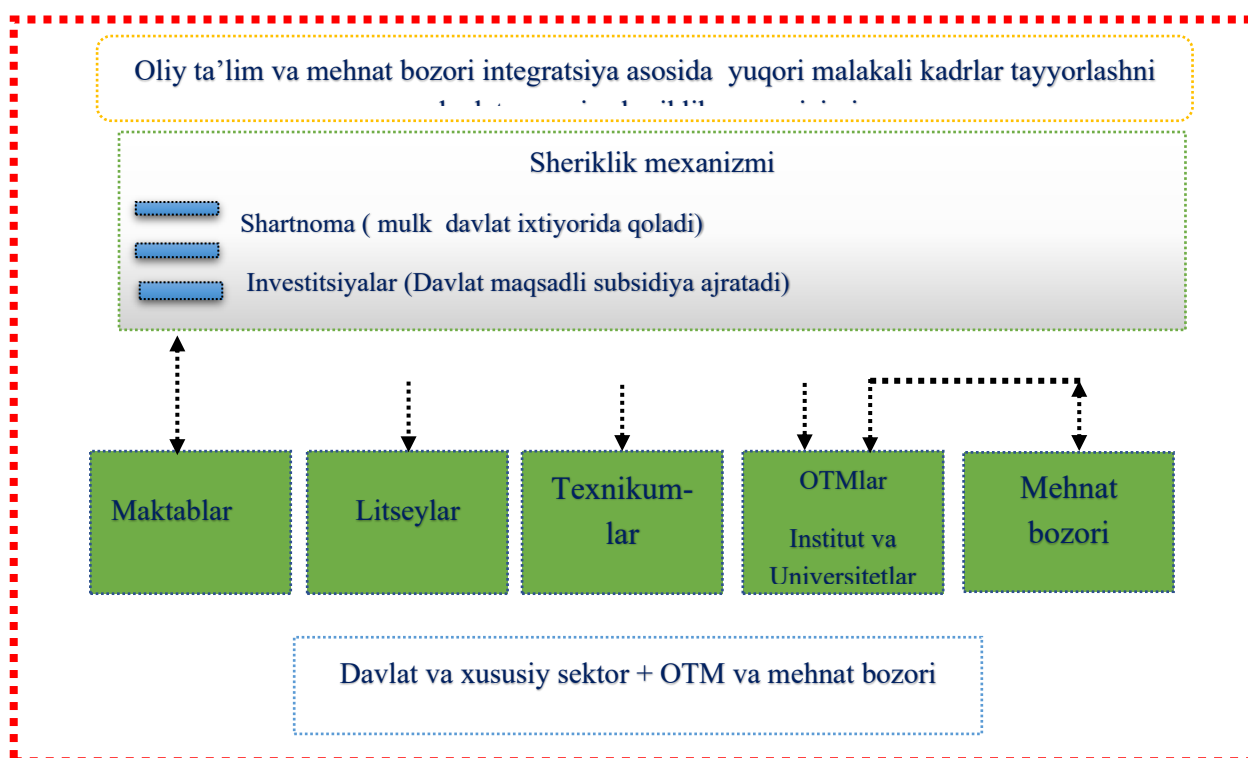
1-rasm. Oliy taʼlim va mehnat bozori integratsiyasi tashkiliy-iqtisodiy mexanizmining oliy taʼlim xizmatlari va bitiruvchilar raqobatbardoshligining oʻzaro integratsiyasi.¹

Ayni paytda, oliy ta'lim va mehnat bozori integratsiyasi asosida yuqori malakali kadrlarni tayyorlash bozorida OTMLar o'rtasida tobora keskinlashib borayotgan

¹ Muallif tomonidan ishlab chiqilgan

raqobat muhiti sharoitida buyurtmachi talablarini boshqarishni, uning uzluksiz oʻzgarib borayotgan ehtiyojlariga moslasha oladigan usullarni qoʻllashni taqozo etadi. Hozirgi davrda raqobat kurashida katta muvaffaqiyatga erishish uchun sifatni oshirish, xarajatlarni pasaytirish, sifatli yuqori malakali kadrlarni tayyorlashni koʻpaytirishning oʻzi boʻlmaydi. Tezlik bilan oʻzgarib borayotgan bozor talablariga moslasha olish, buyurtmachi talablarini aniqlash va uni bekamu koʻst qondirish tezkor strategik ahamiyatga ega choralarni koʻrish zarur. Tahlil natijalari shundan dalolat beradiki, mintaqada oliy taʼlim va mehnat bozori integratsiyasi asosida yuqori malakali kadrlarni tayyorlash boʻyicha samarali mexanizmlar yaratilmagan.

Yuqoridagilardan kelib chiqadigan boʻlsak, oliy taʼlim va mehnat bozori integratsiyasi asosida yuqori malakali kadrlarni tayyorlashda davlat va nodavlat sektoridagi oliy taʼlim tashkilotlarini hamkorlikda ishlash uchun birlashtirish maqsadga muvofiq, degan xulosaga keldik. Bunga davlat va xususiy biznes sohasidagi munosabatlarni tartibga solishga qaratilgan “Davlat-xususiy sheriklik toʻgʻrisida”¹gi qonun asos boʻldi. Bu masalada ijtimoiy tashkilotlar hamda nodavlat oliy taʼlim muassasalarini hamkorlikda, birga harakat qilishlari maqsadga muvofiq. Tahlil natijalaridan kelib chiqib, oliy taʼlim va mehnat bozori integratsiyasi asosida yuqori malakali kadrlarni tayyorlashning davlat-xususiy sheriklik modeli taklif etildi (1-rasm).

2-rasm. Oliy taʼlim va mehnat bozori integratsiyasi asosida yuqori malakali kadrlar tayyorlashning davlat-xususiy sheriklik modelini tarkibiy tuzilmasi.²

¹ Oʻzbekiston Respublikasining «Davlat-xususiy sheriklik toʻgʻrisida»gi OʻRQ-537-son Qonuni, 2019-yil 10-may. <https://lex.uz/ru/docs/-4329270>

² Muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

Bizning fikrimizcha, oliy ta'lim va mehnat bozori integratsiyasining taklif etilgan davlat-xususiy sheriklik modelini amaliyotga tatbiq qilish oliy ta'lim va mehnat bozori integratsiyasi asosida tashkilotlarning rivojlanishi va samaradorligini oshishiga, bir nechta yangi tashkilotlarni vujudga keltirishni rag'batlantirishga, raqobatbardosh yangi mahsulotlarni joriy qilishga, infratuzilmani rivojlantirishga, yuqori malakali kadrlar tayyorlashga yordam beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, O'zbekiston oliy ta'lim tizimi va mehnat bozori integratsiyasi so'nggi yillarda sezilarli darajada jadallashgan bo'lsa-da, sifat parametrlari bo'yicha bir qator tizimli muammolar saqlanib qolmoqda. Oliy ta'lim qamrovining 4 barobar o'sishi mehnat bozori talablarining ulanish sur'atidan oldinga o'tgan. Shuning uchun talab-taklif nomutanosibligi kuchayib bormoqda. Kompetensiya bo'shliqlari, amaliy ko'nikmalar yetishmovchiligi va ish beruvchilar ishtirokining pastligi integratsiyaning asosiy to'siqlari bo'lib turibdi.

Qashqadaryo viloyati misolida esa muammo yanada keskinroq: iqtisodiyotning yetakchi tarmoqlarida malakali muhandislik va texnik kadrlarga talab yuqori, ammo ta'lim tizimi ushbu ehtiyojni to'liq qondira olmayapti. Integratsiya indeksi natijalariga ko'ra, Qashqadaryo ko'rsatkichlari milliy o'rtachadan 10–15% past. Bu holat hududda innovatsion iqtisodiy o'sish uchun kadrlar tayyorlash tizimi strategik qayta ko'rib chiqilishi zarurligini ko'rsatadi.

Xalqaro benchmarking natijalari Germaniya, Koreya va AQSH tajribalari asosida gibril integratsion modelni qo'llash O'zbekiston sharoitida eng maqbul yechim ekanini tasdiqladi. Mazkur model dual ta'lim, sanoat bilan bevosita hamkorlik, startup ekotizimi va kuchli karyera xizmatlari tizimini birlashtiradi.

Tahlillardan quyidagi takliflar ishlab chiqildi:

1. Dual ta'limni kengaytirish va majburiy amaliyot ulushini oshirish (2025 yilga qadar real sektor yo'nalishlarida 50 foizgacha yetkazish)
2. Ish beruvchilar ishtirokida ta'lim dasturlarini modernizatsiya qilish (o'quv rejalari kompetensiya xaritasi asosida qayta ishlab chiqish)
3. OTM–korxona–talaba uch tomonlama hamkorlik shartnomalarini yo'lga qo'yish (amaliyotda maosh, ish beruvchiga soliq imtiyoz)
4. Raqamli ko'nikmalar va STEM ta'limini ustuvor rivojlantirish (har bir ta'lim yo'nalishida IT asoslari majburiy modulga aylantirish)
5. Karyera markazlari faoliyatini natijadorlikka yo'naltirish (bandlik natijalari bo'yicha OTM reytinglari joriy etish)
6. Oliy ta'lim infratuzilmasini yangilash (laboratoriyalar, pilot ishlab chiqarish markazlari, texnoparklarni ko'paytirish)
7. Ilmiy salohiyatni oshirish (PhD ulushini oshirish, sanoat uchun amaliy ilmiy grantlar soni va ulushini ko'paytirish)
8. Ishga joylashgan bitiruvchilarni uzun muddatli kuzatuv tizimi (1–3–5 yillik monitoring (Tracer Study))
9. Innovatsion ta'lim klasterlari barpo etish (Qashqadaryoda gaz–kimyo, energetika, IT yo'nalishlari bo'yicha)

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Becker, G. (1993). Human capital: A theoretical and empirical analysis. University of Chicago Press.
2. International Labour Organization. (2023). Skills for employment global framework. ILO Publications.
3. OECD. (2023). Education at a Glance: OECD Indicators. <https://www.oecd.org>
4. World Bank. (2024). Uzbekistan jobs diagnostic. World Bank Publications.
5. World Economic Forum. (2023). Future of jobs report. WEF.
6. Ministry of Employment and Poverty Reduction of the Republic of Uzbekistan. (2024). Labor market indicators 2019–2024. (O'zbekiston Respublikasi Bandlik vazirligi hisobotlari)
7. State Statistics Committee of Uzbekistan. (2024). Higher education and labor market datasets 2020–2024. <https://stat.uz/>
8. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. (2022). Oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi. Toshkent.
9. President of the Republic of Uzbekistan. (2022). 2022–2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. PQ–60.
10. Rasulov, A. (2022). Oliy ta'lim bitiruvchilarining bandligi va kompetensiya mosligi. Ta'lim va innovatsiya jurnali, 5(3), 41–52.
11. Hakimov, S. (2021). Mehnat bozori talablari va oliy ta'lim modernizatsiyasi. Iqtisodiyot va ta'lim, 8(2), 75–83.
12. Kim, Y., & Lee, J. (2020). University–industry collaboration in South Korea: A dual learning system approach. Journal of Vocational Education, 12(1), 15–29.
13. Schneider, T. (2020). Dual vocational education in Germany as a driver of employability. European Skills Review, 14(4), 55–69.
14. Brown, R., & Hesketh, A. (2021). The mismanagement of talent: employability and jobs in the knowledge economy. Oxford University Press.
15. Smith, J. (2022). Career services effectiveness in U.S. universities: Best practices guide. Journal of Higher Education Policy, 29(2), 122–137.
16. UNESCO. (2023). Skills transformation for inclusive development in Central Asia. UNESCO Publications.
17. Ahrorov, B. (2023). Talabalarning raqamli ko'nikmalarini rivojlantirish bo'yicha yondashuvlar. Axborot kommunikatsiya texnologiyalari jurnali, 11(1), 89–98.
18. European Training Foundation. (2022). Uzbekistan labor market skills and qualifications report. ETF.
19. Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi. (2023). Oliy ta'lim statistik to'plami 2020–2023. Toshkent.
20. Zokirov, O. (2024). Kasbiy amaliyotning samaradorligini baholash metodlari. Kasbiy ta'lim masalalari, 6(1), 33–44.

Marketing

ilmiy, amaliy va ommabop jurnali

Muharrir: Xakimov Ziyodulla Axmadovich
Ingliz tili muharriri: Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich
Rus tili muharriri: Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li
Musahhih: Karimova Shirin Zoxid qizi
Sahifalovchi va dizaynerlar: Sadikov Shoxrux Shuxratovich
Abidjonov Nodirbek Odijon o'g'li

2025-yil, oktabr, 10-son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqola, ommabop maqola, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta: info@marketingjournal.uz
Bot: [@marketingjournalbot](https://t.me/@marketingjournalbot)
Tel.: +998977838464, +998939266610
Jurnalning rasmiy sayti: <https://marketingjournal.uz>

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali 2024-yil 15-martdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669517** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. **Litsenziya raqami: №240874**

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnalining xalqaro darajasi: 9710. FOCT 7.56-2002 "Seriya nashrlarning xalqaro standart raqamlanishi" davlatlaro standartlari talablari. **Berilgan ISSN tartib raqami: 3060-4621**